

Teksten nedenfor er avskrift fra
Innstilling om vassdrag som bør unntas fra kraftutbyggingen, 1971
Avgitt til Industridepartementet av Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Objekt nr 10 – Trysilvassdraget (Klara) – Vassdrag nr. 979.

I 1965 frarådte Hovedstyret regulering av Rogen, men tilrådte regulering av Femund. Vedtaket var bl.a. basert på forslag om en nasjonalpark som ville berøre Røa og Rogen.

I St. meld. nr. 22 for 1969-70 er det gitt melding om at søknaden er avslått. Søkeren har anket avgjørelsen inn for Stortinget. Hovedstyret viser til stortingsmeldingen som ennå ikke er behandlet.

Teksten nedenfor er avskrift fra
Rapport utarbeidet av Kontaktutvalget kraftutbygging-naturvern som har hatt til oppdrag å utarbeide en liste over vassdrag som bør unntas fra kraftutbygging.
Rapporten, datert 30. desember 1970 ble oversendt til Det kongelige departement for industri og håndverk, Det kongelige kommunal og arbeidsdepartement og Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

OBJEKT NR 10

Trysilvassdraget (Klara) – Vassdrag nr. 979.

Fylker: Hedmark og Sør-Trøndelag
Kommune: Røros, Tolga-Os, Rendalen, Engerdal, Trysil
Nedbørfelt: 5 510 km² (til riksgrensen)

Vassdraget begynner i grensetraktene mellom Hedmark og Sør-Trøndelag. På strekningen fra Femund til Karlstad ved Vanern i Sverige faller elva ca. 630 m. På norsk side er landskapet som omgir vassdraget preget av store rolige skogpartier og områder over skoggrensen. De største sjøene i vassdraget på norsk side er foruten Femund (202 km²), Isteren (27 km²), Sølnsjøen (21 km²) og Engeren (12 km²). Strandstrekningen på Femund er i følge "Femundutvalget" anslått til 200 km. Langs hele vassdraget fra Femund til svenskegrensen er det veg.

Gabrielsen-komiteen (G 4 og 5).

Fra komiteens innstilling siteres:

"Komiteen mener at Femunden og området mellom Femunden og riksgrensen med sin beliggenhet og sine naturforhold tydelig peker seg ut som et område som det må være ønskelig å bevare for friluftsliv – fotturer, jakt, fiske og andre former for rekreasjon, og anbefaler at Femunden og andre vassdrag i Femundsmarka mellom Femunden og riksgrensen blir bevart urørt.

Formannen og Eriksen forutsetter at fredningen av Femunden og Røavassdraget begrenses til 10 år og at spørsmålet om fortsatt fredning blir tatt opp til vurdering innen 10-års periodens utløp, idet Femunden og Rogen da bør sees under ett."

Industrikomiteen i Stortinget har ført Trysilvassdraget med Femund i gruppen "Øremerkes, særskilt behandling".

Teknisk utnyttelse

a. Resipientforhold: Vassdraget antas å forurennes noe fra mindre tettsteder og spredt bebyggelse.

b. Vassforsyning: Opplysninger foreligger ikke.

c. Vasskraft:

Utbygd vasskraft:

Lutufallet: 67 GWh

Sagnfossen: 9 GWh

Sum: 76 GWh

Bortsett fra et mindre verk i Engerdal er det bare ubetydelig kraftutbygging på norsk side, og vassdraget er praktisk talt uregulert.

På svensk side (Klara) er det i dag 9 kraftverk som til sammen nytter 163 m fall.

Verneinteresser

a. Naturvern- og friluftsinnteresser

Områdene langs vassdraget er utnyttet svakt turistmessig. Forholdene skulle ligge vel til rette for en betydelig ekspansjon i turistnæringen.

Av rekreative interesser kommer fiske i første rekke. Av fiskearter finnes laks, ørret, harr, sik, røye, gjedde, lake og abbor. Fisket i Trysilvassdraget er av stor betydning, for de fastboende som kilde til turistinntekter og som viktig matfiske og for de tilreisende som sportsfiske. Vassdraget har et av Sør-Norges rikeste innlandsfiskerier til tross for sterk beskatning. De naturlige forhold for fiskeproduksjon er gode. Kvantum fisk av laksefamilien som blir fisket i vassdraget på norsk side, er ifølge "Femundutvalget" anslått til ca. 70 000 kg/år.

Statens Naturvernråd har foreslått utlagt en nasjonalpark på 140 km² mellom Femund og svenskegrensen. Regjeringen har i stortingsmeldingen om nasjonalparker forutsatt at det ikke blir tatt endelig stilling til denne nasjonalparken før reguleringsaken er avgjort. Kommunaldepartementet har nå fremmer forslag bl.a. overfor kommunene om en utvidelse av nasjonalparken til ca. 350 km². selv om de endelige grense ikke er fastsatt, antas østgrensen til nasjonalparken å burde følge riksgrensen mellom røys 143 og 147. Nasjonalparken vil bli liggende vest for denne strekningen, men ikke nå frem til Femund på noe punkt. Det forutsettes imidlertid i departementets forslag at området mellom nasjonalparken og Femund legges ut til landskapsvernområde.

b. Naturvitenskapelige interesser

Med sine 202 km² overflateareal er Femund Norges nest største innsjø, og den eneste større innsjø i Sør-Norge hvor nedbørfeltet i liten utstrekning er påvirket av sivilisatoriske forhold. Nedbørfeltets kontinentale beliggenhet i barskogregionens øvre sone gjør Femund, Isteren og Trysilvassdraget for øvrig til viktige studieobjekter for forståelse av blant annet stoffskifte og produksjon i denne type vassforekomster.

Femunds betydning understrekes ved at den at Project Aqua i Det internasjonale biologiske program er medtatt blant de sjøer som bør beskyttes på grunn av sine naturhistoriske verdier og som forskningsfelt. Den er meningen at Femund skal inngå i et verdensomspennende nett av referanseområder for naturvitenskapelig forskning (UNESCO). Dette også på grunn av de interessante landskapstyper, samt fysisk-kjemiske og biologiske forhold i selve innsjøen. Utforskningen av Femund er videreført i sammenheng med Den internasjonale hydrologiske dekade, og en dekadestasjon for kontinuerlige registreringer er anlagt ved Femundsenden.

For naturvitenskapen er det viktig å kunne bevare relativt store områder uforstyrret, men de planter og dyr som lever i området. Femund og Femundsmarka representerer et slikt typeområde, så upåvirket at man med rimelighet kan betrakte dette som referanseområde der det eksisterer en karakteristisk fysisk-kjemisk og biologisk balanse.

På naturvitenskapelig grunnlag er Femund og Isteren prioritert som verneverdige.

Utvalgets vurdering

Gabrielsen-komiteen brukte hensynet til friluftsliv – fotturer, jakt, fiske og andre former for rekreasjon som grunnlag for sin anbefaling om å la ”Femunden og andre vassdrag i Femundsmarka mellom Femunden og riksgrensen” bli bevart uberørt.

Etter at konsesjonssøknaden for Rogen-Røa vassdraget er trukket tilbake, vil den av Statens Naturvernråd foreslåtte nasjonalpark kunne opprettes.

Kommunaldepartementet har i slutten av oktober 1970 sendt ut til uttalelse et forslag om en vesentlig utvidelse av den foreslåtte nasjonalpark fra 140 km² til 350 km². Mellom den foreslåtte parks vestgrense og Femund fra Nordvika nesten til Elgå – i samsvar med synspunkter som kom fram i Kommunalkomiteens innstilling om Naturvernrådets landsplan – er foreslått et landskapsvernområde med hjemmel i naturvernlovens § 7.

Disse frednings- og verneforslag er uttrykk for de store verneverdier som knytter seg til områdene rundt Femund. I tillegg er de naturvitenskapelige interessene i området blitt klart dokumentert.

Utvalget legger også vekt på at den kraft som det er spørsmål om å innvinne, er forholdsvis dyr (kostnadsklasse II B).

Med den store betydning Femund og Trysilelva har for friluftslivet, landskapsbildet og de naturvitenskapelige interesser, mener utvalget at hele vassdraget bør vernes varig.